

ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УРСР (ПЕРША ПОЛОВИНА 1950-х – 80-ті рр. ХХ ст.): ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

У статті проаналізовано праці українських вчених, які присвячені дослідженню історії розвитку історичного краєзнавства в західних областях УРСР, історико-краєзнавчої спадщини відомих краєзнавців. Показано особливості розвитку теми, узагальнено науковий доробок вчених, виділено основні напрями досліджень.

Ключові слова: історичне краєзнавство, краєзнавчі дослідження, західні області УРСР, українське пам'яткознавство.

Історичне краєзнавство є галуззю історичного знання, яке всебічно вивчає історичний процес певного краю, населеного пункту. Як наука історичне краєзнавство виробляє власні методику й техніку історичного дослідження. Його понятійно-категоріальний апарат підпорядковується теорії історичного пізнання, тому постійно поповнюється і вдосконалюється надбаннями всіх історичних наук [8].

Від часу проголошення незалежності України історичне краєзнавство набрало нового розмаху й було позбавлене колишніх комуністично-партійних ідеологічних настанов. Це стало свого роду ренесансом у краєзнавчому русі, починаючи з 90-х років ХХ століття. За роки розбудови і становлення молодій Українській державі вже чимало зроблено для відродження історичної пам'яті, духовності та культури, національно-патріотичного виховання народу. Великого значення у суспільному житті незалежної України набув краєзнавчий рух як явище громадсько-політичного, культурного і наукового життя, дієвий засіб глибокого пізнання й всебічного дослідження окремих регіонів краю.

Українські дослідники, глибоко вивчаючи історичний шлях свого народу, з великим інтересом ставляться до культурної спадщини, побутових традицій інших народів. Як зазначав академік П. Тронько, краєзнавство – це і наука, і мистецтво донесення до широкого загалу особливостей історичного процесу. Неможливо переоцінити його виховну роль і моральну віддачу, адже це реальний інструмент концентрації суспільної енергії навколо пріоритетних завдань збереження історико-культурної спадщини та довкілля [59].

Слід погодитися із волинським науковцем Г. Бондаренко в тому, що історичне краєзнавство

завжди збагачувало і збагачує історичну науку, а також у зіставленні зі світовою історією є достатнім полем перевірки загальних і окремих положень теорії і практики історичного пізнання. У свою чергу воно також використовує нові досягнення історичної науки, що дає змогу підняти історичне краєзнавство на новий рівень, формуючи історичні знання про кожну частинку рідної землі, її людей як важливий чинник національно-культурного розвитку народу, держави та світової цивілізації [9].

Метою статті є проведення аналізу дослідження історії розвитку краєзнавства в західних областях УРСР в першій половині 1950-х – 80-х рр. ХХ ст.

В останні десятиліття набувають поширення наукові публікації, присвячені теоретичним питанням про предмет і завдання історичного краєзнавства. Можемо виділити наукові дослідження Г. Бондаренка, Я. Жупанського, В. Круля, О. Кашаби [7; 32; 38; 39].

Вагомий внесок у дослідження проблем історії та теорії історичного краєзнавства зробив академік П. Тронько [56; 57; 58; 60]. Особливу увагу автор звернув на процес становлення і розвитку краєзнавства в 50 – 80-ті роки ХХ століття.

Основні етапи створення та розвитку системи краєзнавчих бібліографічних показників про історичні регіони України проаналізувала молода рівненська дослідниця С. Гуч [23]. У післявоєнний період відбулись докорінні зміни в організаційній структурі бібліотечного краєзнавства. До краєзнавчої бібліографічної діяльності залучаються наукові бібліотеки. У цей період активізує свою діяльність Львівська наукова бібліотека ім. Василя Стефаника [24]. Щоб з'ясувати кількісну та якісну картину розвитку краєзнавчої бібліографії про історичні та природно-географічні регіони

України в останні радянські десятиріччя, автор проаналізувала вторинний документальний потік, зафіксований у бібліографічних посібниках Національної історичної бібліотеки України «Краєзнавчі видання бібліотек УРСР» за 1976-1990 роки.

Дослідженням історії розвитку краєзнавства Волині займається історик і краєзнавець Г. Бондаренко [4; 5]. Автор спробував дослідити краєзнавчу бібліографію Волинської області, котра необхідна для знання джерельної та історіографічної бази Волині, висвітлив діяльність та здобутки у краєзнавстві та краєзнавчій освіті Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України [4]. Історик відзначив, що Луцький учительський інститут, реорганізований у державний педагогічний 20 листопада 1951 р., став здійснювати керівництво краєзнавчими дослідженнями. Деякий час у 50-х рр. видавалися «Наукові записки Луцького педінституту», в яких вміщено праці викладачів історичного факультету, серед яких більшість представляють публікації історико – краєзнавчого характеру. Великою роботою для всіх краєзнавців було написання тому «Історія міст і сіл УРСР. Волинська область», яка успішно завершилася у 1970 році [6].

Для дослідження розвитку історичного краєзнавства Волинського регіону велике значення має праця І. Ярмошика [62]. Вивченню історичних досліджень регіону присвячено третій розділ монографії. Історик відмітив, що у післявоєнний час «відлиги» та «застою» краєзнавчі розшуки на території регіону хоча й проводилися, однак не так активно, як у попередні роки, й були обмежені можливостями публікування їх результатів. І. Ярмошик справедливо вказує, що монографій, присвячених загальній історії Волині, в радянський час з'явилося небагато, а тому значну цінність являють собою праці К. Гуслистого, М. Петровського, С. Белоусова, М. Котляра, І. Крип'якевича, В. Смоля, М. Кучинка, Ф. Шабульда, Я. Ісаєвича, І. Свешникова, Л. Коваленка, О. Михайлика та інших.

Спробу висвітлити історію краєзнавства УРСР в другій половині ХХ ст. зробив рівненський краєзнавець, дослідник історії Г. Дем'янчук [28]. З початку 1970-х рр. Г. Дем'янчук проводив велику роботу в галузі краєзнавства. В обласній газеті «Червоний прапор» він заснував і протягом тривалого часу вів краєзнавчу сторінку «Краю наш поліський», де публікувалося чимало матеріалів з історичного краєзнавства. Праця «Українське краєзнавство: сторінки історії» є своєрідним підсум-

ком наукової праці та краєзнавчих досліджень Г. Дем'янчука, якими він займався впродовж усього свого життя, і була довершена його синами. Автори наголосили, що у другій половині 50-х та в 60-х рр. ХХ ст. розпочався процес відродження краєзнавства. Він пов'язаний, насамперед, з вимушеним пом'якшенням тоталітарного режиму після осудження «культу особи» [29]. Намагання партійно-державної влади зміцнити свої позиції у сфері буденно-історичної свідомості населення, фахове зростання історичних сил у регіональних наукових центрах привели до кількісного зростання краєзнавчої літератури, яке помічається з другої половини 1950-х років. Безпосередніми організаторами краєзнавчої літератури стали державні регіональні видавництва. Автор реконструював діяльність видавництва «Каменярь» (Львів), яке започаткувало серію «Вивчай рідний край» про західноукраїнські міста – районні центри Львівської, Рівненської, Волинської, Тернопільської областей, запропонувало читачам путівники по обласних та районних музеях, збірки нарисів про природу Волині, Поділля, Галичини [30]. Важливим чинником розвитку краєзнавства 1960 – 1980-х рр. стало Українське товариство охорони пам'яток історії та культури, початок діяльності якого датується 1966 р. і збігається з початком роботи над «Історією міст і сіл» [31].

В останні десятиліття в епіцентрі дослідницької уваги опинилися видатні постаті українського краєзнавства західних областей УРСР другої половини ХХ століття. Доробок відомого українського архівіста О. Мацюка, унікального фахівця в галузі історії паперу, філігранології, краєзнавця, заслуженого працівника культури України, досліджували Я. Дашкевич, І. Матяш, Я. Ісаєвич [25; 47; 33].

Я. Дашкевич аналіз досліджень О. Мацюка розпочав з початку 1960-х рр., коли відбулась активізація досліджень з допоміжних (спеціальних) історичних дисциплін у період так званої хрущовської відлиги. Львівський історик підкреслив, що статті про джерелознавче значення філіграней для вивчення історії папірництва та про використання водяних знаків для встановлення часу написання документів мають значний крок вперед. О. Мацюк перший в українській філігранології застосував статистичний метод для визначення часу залежаності паперу в Україні наприкінці ХVIII – на початку ХІХ століть [26]. Я. Дашкевич розкрив великі ускладнення, політичні репресії,

через які видання книжки О. Мацюка «Українські філіграні XVI – XX ст.» було зупинено [27].

У 2009 р. у видавничому центрі Львівського національного університету імені Івана Франка вийшла друком книга, яка вміщує шістнадцять дослідницьких статей різної наукової тематики та двадцять шість спогадів, які присвячені постаці архівіста О. Мацюка [52]. Своєрідним додатком до книги є бібліографія опублікованих праць О. Мацюка, яку на підставі особистих записів вченого підготував до друку його учень І. Сварник.

Комплексним дослідженням життєвого та творчого шляху знаного львівського архівіста, краєзнавця, директора Центрального історичного архіву України у Львові можна вважати кандидатську дисертацію С. Шпак [61]. До основних напрямів науково-дослідницької діяльності О. Мацюка в галузі краєзнавства автор віднесла дослідження історії населених пунктів західноукраїнського регіону та розробки питань українського пам'яткознавства. С. Шпак відзначила, що дослідник брав участь у підготовці статей до двох томів багатотомного видання «Історія міст і сіл УРСР», розробив принцип наукової каталогізації та класифікацію пам'яток оборонної архітектури в Україні і опублікував близько 5 тис. об'єктів як збережених, так і відомих лише з архівних документів, опублікованих матеріалів, переказів, мікротопонімів. С. Шпак підсумувала, що громадсько-організаційна діяльність О. Мацюка в галузі історичного краєзнавства була зосереджена навколо питань збереження історичної спадщини України, створення експозицій краєзнавчих музеїв, популяризації краєзнавчих досліджень.

Серед сучасних істориків України, відзначив академік НАН України Я. Ісаєвич, важко назвати когось, хто надавав би такого великого, майже рівнорядного значення всім трьом напрямам пошукової діяльності: фронтальні пошуки в архівах, фронтальне експедиційне обстеження пам'яток старовини, пошуки інформаторів і творення нових джерел на підставі записів їхніх розповідей [34]. Я. Ісаєвич повідомив, що з 1980-х рр. все частішими стають праці О. Мацюка про окремі замки і фортеці, згодом створюються узагальнюючі нариси про оборонне будівництво Поділля і Галичини, про ряд міст і сіл Підкарпаття, а також про Львів [35].

Великий внесок у дослідження творчих здобутків видатних істориків, краєзнавців, розвитку історичного краєзнавства західних областей УРСР другої половини XX ст. зробив і продовжує роботу Інститут українознавства імені

І. Крип'якевича НАН України, а зокрема відділ новітньої історії. Інститут активно розробляв історико – краєзнавчу тематику, що представлена такими виданнями як «Жовківщина». Т. 1-5 (1944-1998), «Рогатинська земля: історія і сучасність» (1995, 2001), «Бойківщина»: історія та сучасність», вип. 1-2 (1995-1996) [36]. На сторінках Інформаційних бюлетенів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича сучасні дослідники порушують цілу низку питань, пов'язаних із видатними постацями історії та історичного краєзнавства [48; 49].

Слід відмітити багатолітню працю відомих прикарпатських істориків – краєзнавців В. Грабовецького, П. Арсенича, І. Гаврилів, котрі своєю невтомною діяльністю зробили чималий внесок у розвиток краєзнавчих досліджень західних областей УРСР другої половини XX ст., національне відродження Прикарпаття [19; 20; 21; 22; 42; 18; 53].

Надзвичайно цікавими є підбірки світлин, листівок, різноманітних документів П. Арсенича до історії міст і сіл Івано-Франківської області, про відомих особистостей Західної України, фольклорно-етнографічних матеріалів з Гуцульщини, Бойківщини, Покуття, які відображають національний колорит.

З нагоди 75-літнього ювілею у 2008 р. та 50-ліття історико – краєзнавчої діяльності Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка підготувала біобібліографічний покажчик (2008 р.), який висвітлює основні віхи життя краєзнавця, матеріали про наукову та культурно-громадську діяльність [37].

О. Ковальчук відмітила, що колекція філокартії, книг, краєзнавчих і літературних матеріалів П. Арсенича лягли в основу створення експозиції музеїв, зокрема Каменяра у Львові, Криворівні та організацій виставки до різноманітних ювілеїв. За його дослідженнями і участю встановлено в Івано-Франківській області ряд пам'ятних знаків, проведено археологічні розвідки [40]. Зробивши аналіз публікацій про творчий доробок краєзнавця П. Арсенича, ми можемо зробити висновок, що на даний час у вітчизняній історіографії бракує комплексного дослідження історико – краєзнавчої діяльності П. Арсенича.

Систематизований перелік праць, публікацій В. Грабовецького, написаних у львівський період життя, подає бібліографічний покажчик друківаних праць співробітників Інституту суспільних наук Академії наук УРСР у Львові за 1951-1969 роки [55].

Слід відмітити працю історика, археолога М. Вуянко [14]. Автор проаналізувала створен-

ня, діяльність, роль Прикарпатської історичної школи академіка В. Грабовецького у розвитку досліджень історії рідного краю, його культури. Починаючи з 1950-х рр. і до сьогоднішнього дня, відзначає дослідниця, В. Грабовецький займається проблемою народних визвольних рухів, зокрема, опришківства. За час роботи в Інституті суспільних наук АН УРСР (1953-1975 рр.) вчений зумів виявити в архівах України, Росії, Польщі багато нових документів і на їх основі опублікувати 850 наукових праць, серед яких 20 монографій, сотні статей, наукових розвідок, присвячених більшості історії Прикарпаття [15]. Автор подала перелік лише окремих видань, котрий говорить про значний творчий доробок В. Грабовецького. Даючи загальну характеристику Прикарпатської історичної школи академіка В. Грабовецького, М. Вуянко відзначила, що на сучасному етапі це є своєрідне неформальне, добровільне наукове об'єднання з нефіксованою внутрішньою структурою, яке здійснює програму науково-дослідницької роботи під керівництвом свого наставника [16].

Нашої уваги заслуговує праця М. Вегеша, присвячена життю і творчому доробку В. Грабовецького [11]. М. Вегеш зазначив, що починаючи з 1950-х рр. чітко викристалізувалися проблеми, над якими працюватиме вчений впродовж багатьох років – історія вірменських поселень в Галичині, рух опришків, гайдамаччина, вплив народно-визвольної війни на західноукраїнські землі тощо. В 1962 р. побачила світ монографія В. Грабовецького «Селянський рух на Прикарпатті в другій половині XVII – першій половині XVIII століття». Вчений взяв участь у створенні багатотомної «Української Радянської Енциклопедії», написавши до неї ряд нарисів, зокрема, «Довбуш», «Дрогобич», «Опришки», «Звенигород Галицький» та десятки інших [12]. М. Вегеш детально висвітлив львівський та прикарпатський періоди наукової діяльності академіка. М. Вегеш наголосив, що в 1960-х рр. вчений започаткував історико – краєзнавчий напрям в обласній пресі. Історико – краєзнавчі нариси про міста Львівщини почало друкувати видавництво «Каменяр». Виданням нарисів «Звенигород» львівське книжково – журнальне видавництво розпочало в 1957 р. серію подібних

краєзнавчих публікацій [13].

У 2008 р. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника видав ювілейний збірник на пошану академіка В. Грабовецького [51]. Ряд статей (М. Кравця, М. Паньківа, Р. Лещишина, Б. Гаврилів) присвячені науково-педагогічній, історико – краєзнавчій та громадській діяльності В. Грабовецького [41; 53; 43; 18]. Зокрема Р. Лещишин зазначив, що ще в 1950-ті рр. В. Грабовецький пропагував на сторінках преси Станіслава історію Прикарпаття та України, друкував матеріали про опришківство й О. Довбуша. Впродовж 1960 – 1970-х рр. у часописі «Прикарпатська правда» з'явилися публікації з історії Прикарпаття XVII-XVIII ст., присвячені визвольній боротьбі українців [44]. Автор наголосив, що попри охоплення домінуючими питаннями, що їх висвітлював у своїх публікаціях В. Грабовецький, були краєзнавчі проблеми, серед яких важливе місце займало опришківство. Вже з першими кроками горбачовської «перебудови» вчений більш відверто заговорив у своїх інтерв'ю про вади охорони історико-культурної спадщини в УРСР, про байдужість до цього з боку влади та нігілізм щодо історії України загалом, який сформувався за часів СРСР [45]. Особлива роль публікацій академіка В. Грабовецького за часів СРСР полягає в тому, що він був одним із перших краєзнавців Прикарпаття, який друкувався в місцевих часописах. Вони давали можливість українцям дізнатися про справжнє минуле рідного краю та усвідомити їх особисту причетність до нього [46]. До ювілейного збірника увійшли спогади із життєвої і творчої стежини В. Грабовецького, які містять матеріал про розвиток історичного краєзнавства на Львівщині та Івано-Франківщині починаючи від 1950-х років XX ст., історико-краєзнавчу діяльність академіка [50].

Отже, перед істориками постає важливе завдання: комплексно дослідити історію розвитку історичного краєзнавства західних областей УРСР другої половини XX ст. в умовах радянської дійсності, всебічно оцінити доробок видатних краєзнавців у вивченні історії рідного краю.

Джерела та література

1. Академік Володимир Васильович Грабовецький: Бібліографічний покажчик / [Упоряд. М.М. Вегеш; Ужгородський національний університет, Науково-дослідний ін-т карпатознавства]. – Ужгород, 2003. – 128 с.

2. *Арсенич П.* Дослідники та краєзнавці Гуцульщини: Довідник / П. Арсенич, І. Пелипейко. – Косів: Писаний Камінь, 2002. – 279 с.

3. Бібліографічний покажчик історико-краєзнавчих публікацій за 1959-1988 рр. /

П. Арсенич. – Івано-Франківськ, 1989. – 76 с.

4. *Бондаренко Г.В.* Бібліографія краєзнавства Волинської області / Г.В. Бондаренко // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство. – 2010. – Вип. 2. – С. 508-526.

5. *Бондаренко Г.* Волинській обласній організації Національної спілки краєзнавців України – 20 років / Г. Бондаренко // Краєзнавство. – 2010. – №1-2. – С. 113-121.

6. Там само. – С.115.

7. *Бондаренко Г.* Теоретичні та методологічні проблеми історичного краєзнавства / Г. Бондаренко // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – 2007. – №1. – С. 237– 243.

8. Там само. – С.237.

9. Там само. – С.241.

10. *Вегеш М.М.* Академік Володимир Васильович Грабовецький. Бібліографічний покажчик (Видання п'яте) / М.М. Вегеш, І.С. Гапоненко – Товт. – Ужгород, 2003. –128 с.

11. *Вегеш М.М.* Академік Володимир Грабовецький – визначний історик України. – Вид. 2-е, доп. / М.М. Вегеш. – Івано-Франківськ: Нова зоря, 2006. – 432 с.

12. Там само. – С.16.

13. Там само. – С.102, 104.

14. *Вуянко М.В.* Прикарпатська історична школа академіка В. Грабовецького: збірник / М.В. Вуянко. — Івано-Франківськ, 1997. – 18 с.

15. Там само. – С.9,10.

16. Там само. – С.16.

17. *Гаврилів Б.М.* Академік Володимир Грабовецький – літописець Прикарпатського краю / Б.М. Гаврилів // На вівтар історії України: ювіл. зб. на пошану акад. АН Вищої шк. України, проф. В.В. Грабовецького. – Івано-Франківськ: [ВДВ ЦІТ ПНУ ім. В. Стефаника], 2008. – С. 21-25.

18. Гаврилів Б.М.: Біобібліографічний покажчик: до 40-річчя наук., історико-краєзн. і громад. діяльн. та 65-річчя з дня народж. / [уклад. Г. Горбань]; ПНУ ім. В. Стефаника, Івано-Франків. ОУНБ ім. І. Франка. – Івано-Франківськ: [б.в.], 2008. – 64 с.

19. *Грабовецький В.В.* Академік Іван Крип'якевич: Збірник / [Упоряд. В.Б. Скоморовський]; Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника, Каф. історії України 2-ге вид., доп. – Івано-Франківськ, 2005. – 200 с.

20. *Грабовецький В.* Краєзнавець Петро Арсенич / В. Грабовецький // Краєзнавець Прикарпаття. –1992. – №2. – С. 5.

21. *Грабовецький В.В.* Іван Крип'якевич – визначний історик України. До 110-річчя від дня народження / В.В. Грабовецький. – Івано-Франківськ, 1996. – 24 с.

22. *Грабовецький В.* Літописці історії України. Штрихи до портретів визначних істориків XIX – XX ст.: на допомогу викладачам, студентам та краєзнавцям / кафедра історії України Прикарпатського національного ун-ту ім. В. Стефаника / В. Грабовецький. – Івано-Франківськ, 2005. – 99 с.

23. *Гуч С.* Еволюція системи краєзнавчих бібліографічних покажчиків про історичні та природно-географічні регіони України / С. Гуч // Вісн. кн. палати: науково-практичний журнал. – 2010. – №7. – С. 18-22.

24. Там само. – С.20.

25. *Дашкевич Я.* Орест Мацюк як історик паперу України / Я. Дашкевич // Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури (2-ге вид., виправл. й доповн. – Львів: Львівське відділення ІУАД ім. М.С. Грушевського НАНУ / Літературна агенція «Піраміда», 2007. – С. 706-712.

26. Там само. – С.707.

27. Там само. – С.708.

28. *Дем'янчук Г.С.* Українське краєзнавство: сторінки історії / Г.С. Дем'янчук, Б.Г. Дем'янчук, А.Г. Дем'янчук. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2006. – 296 с.

29. Там само. – С.215.

30. Там само. – С.217.

31. Там само. – С.224.

32. *Жупанський Я.* Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства / Я. Жупанський, В. Круль // Краєзнавство. – 1994. – № 1-2. – С. 3-6.

33. *Ісаєвич Я. О.Я.* Мацюк – дослідник історичних джерел / Я. Ісаєвич // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 1999. – Т.4. – С. 157-159.

34. Там само. – С.158.

35. Там само. – С.159.

36. *Ісаєвич Я.Д.* Сторінки історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ / Я.Д. Ісаєвич // Український історичний журнал. – 2002. – Вип.4. – С.23.

37. Історико-культурна спадщина Прикарпаття. Наук. зб. на пошану Петра Арсенича з нагоди його 70-річчя та 45-річчя історико-краєзнавчої діяльності / [Упоряд. П. Арсенич, В. Любінець]. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. – 800 с.

38. *Кашаба О.* Історичне краєзнавство як складова національної освіти: теоретичний ас-

пект / О. Кашаба // Краєзнавство. – 2010. – №1-2. – С. 96-104.

39. *Кашаба О.* Феномен історичного краєзнавства в контексті розвитку історичної науки / О. Кашаба // Краєзнавство. – 2005. – №1-4. – С. 31-34.

40. *Ковальчук О.* Арсенич Петро Іванович // www.history.org.ua/uahist/2_3/a.pdf. – С. 12.

41. *Кравець М.* Гордість Прикарпаття / М. Кравець // На вівтар історії України: ювіл. зб. на пошану акад. АН Вищої шк. України, проф. В.В. Грабовецького. – Івано-Франківськ: [ВДВ ЦІТ ПНУ ім. В. Стефаника], 2008. – С.17-20.

42. Краєзнавці Прикарпаття (XX ст.): Довідник / [Івано-Франківська обласна організація Всеукраїнської спілки краєзнавців; Науково-редакційний відділ при управлінні культури Івано-Франківської облдержадміністрації; Івано-Франківська обласна організація Українського товариства охорони пам'яток історії та культури] / П. Арсенич. – Івано-Франківськ: Плай, 2002. – 114 с.

43. *Лецишин Р.* Проблеми історії України та історичного краєзнавства в публікаціях академіка Володимира Грабовецького / Р. Лецишин // На вівтар історії України: ювіл. зб. на пошану акад. АН Вищої шк. України, проф. В.В. Грабовецького. – Івано-Франківськ: [ВДВ ЦІТ ПНУ ім. В. Стефаника], 2008. – С.76-80.

44. Там само. – С.76.

45. Там само. – С.78.

46. Там само. – С.78.

47. *Матяш І.* Мацюк Орест-Нестор Ярославович / І. Матяш // Українські архівісти: Біобібліографічний довідник: У 3-х вип. / [Упоряд. Л.М. Федорова]. – К., 2003. – Вип.3: 1970 – 1990-ті роки – С.144-146.

48. *Мацкевий Л.* Пам'яті Юліана Дороша (1909-1982). Фотомитець, краєзнавець, людина / Л. Мацкевий // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2010. – С.178-183.

49. *Мацкевий Л.* Степанові Пеняку – 80 / Л. Мацкевий // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2008. – с.166-168.

50. Моя прикарпатська життєва й творча стежина.. Спогади // На вівтар історії України: ювіл. зб. на пошану акад. АН Вищої шк. України, проф. В.В. Грабовецького. – Івано-Франківськ: [ВДВ ЦІТ ПНУ ім. В. Стефаника], 2008. – С. 105-190.

51. На вівтар історії України: ювіл. зб. на пошану акад. АН Вищої шк. України, проф. В.В. Грабовецького. – Івано-Франківськ: [ВДВ ЦІТ ПНУ ім. В. Стефаника], 2008. – 563 с.

52. Нескінченна подорож: Книга пам'яті Ореста Мацюка / [уклад.: Т. Сварник, І. Сварник, Б. Якимович; редкол.: Б. Якимович, Д. Пельц (співголови), Т. Сварник та ін]. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 372 с.

53. *Паньків М.* Етнографічні дослідження Володимира Грабовецького / М. Паньків // На вівтар історії України: ювіл. зб. на пошану акад. АН Вищої шк. України, проф. В.В. Грабовецького. – Івано-Франківськ: [ВДВ ЦІТ ПНУ ім. В. Стефаника], 2008. – С. 26-30.

54. Петро Арсенич: біобібліографічний покажчик / Управління культури Івано-Франківської ОДА; Івано-Франківська ОУНБ ім. І. Франка; [уклад. І. Боднарук; відп. за вип. Л. Бабій]. – Івано-Франківськ, 2008. – 48 с.

55. Праці наукових співробітників Інституту суспільних наук АН УРСР, 1951-1969: бібліографічний покажчик / АН УРСР. Інститут суспільних наук, Львівська державна наукова бібліотека / Укл. В.О. Гавриленко. – Львів, 1970. – 489 с.

56. *Тронько П.Т.* Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття (досвід, проблеми, перспективи) / П.Т. Тронько. – К., 2000. – 270 с.

57. *Тронько П.Т.* Краєзнавство в Україні: Здобутки і проблеми: До III з'їзду Всеукраїнської спілки краєзнавців / П.Т. Тронько. – К.: Інститут історії України НАН України, 2003. – 125 с.

58. *Тронько П.Т.* Краєзнавство у відродженні духовності та культури: Досвід. Проблеми. Перспективи / П.Т. Тронько. – К.: Рідний край, 1994. – 107 с.

59. *Тронько П.Т.* Краєзнавчий рух в Україні: шляхи подальшого розвитку / П.Т. Тронько // Український історичний журнал. – 2004. – №2. – С. 84.

60. *Тронько П.Т.* Українське краєзнавство в XX ст.: До 75-річчя Всеукраїнської спілки краєзнавців / П.Т. Тронько. – К.: Інститут історії України НАН України, 2002. – 85 с.

61. *Шпак С.М.* О.Я. Мацюк: архівіст та краєзнавець. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук 07.00.06. Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. – Львів, 2008. – с. 238.

62. *Ярмошик І.І.* Волинь в історико – краєзнавчих дослідженнях XIX- XX століть / І.І. Ярмошик. – Житомир: Волинь, 2006. – 216 с.

Татьяна Гуменюк

**Историческое краеведение в западных областях УССР
(первая половина 1950-х – 80-ые гг. XX ст.): историография проблемы**

В статье проанализированы труды украинских ученых, которые посвящены исследованию истории развития исторического краеведения в западных областях УССР, историко-краеведческого наследия известных краеведов. Показаны особенности развития темы, обобщена научная наработка ученых, выделены основные направления исследований.

Ключевые слова: историческое краеведение, краеведческие исследования, западные области УССР, изучение памятков.

Tatiana Gumenjuk

**Historical study of a particular region in Ukraine's western areas in USSR
(the first half of the 1950-s – 80-s of the XX th century): problem historiography**

Ukrainian scientists' works devoted to the research of history development of historical study of a particular region in Ukraine's western areas in USSR, outstanding scientists' history and country study inheritance are analyzed in the article. The peculiarities of theme progress are focused on, scientists' scientific work is generalized, basic researches trends are figured out.

Key words: history and country study inheritance, regional researches, western areas of USSR.

